

2. SPECIFIKACE ZMĚN OPROTÍ NÁVRHU Z PRVNÍ FÁZE

Zásadní změnou v návrhu je nový pohled na řešení zvukové vrstvy památníku. Ten se odklání od využití reprodukováného zvuku a zaměřuje se na zvuk vznikající fyzicky přímo v prostoru parku. Tato cesta umožňuje zásahu přirozeněji vstoupit do okolního kontextu. Z pohledu udržitelnosti a údržby památníku má toto řešení řadu pozitivních aspektů. V neposlední řadě pracuje návrh s faktem, že fyzický zvuk má trvalou neměnnou výpovědní hodnotu. Tvořit ho bude 9 zvonků zavěšených na stožárech v prostoru parku. Zvonky typově vycházejí z principu japonského větrného zvonku Furin, kdy srdce zvonu je rozpohybováno pomocí plachty na něm zavěšené a větru. Významově je pro projekt důležitý princip náhody a neodhadnutelnosti. Hudební koncepce pracuje s kovovým zvukem zvonků, který bude náhodně vytvářet souzvučky. Ladění nástroje bere v potaz okolní zvukový kontext a reaguje například na zvuk zvonů z katedrály Božského spasitele. Tato „komunikace“ a propojení může odkazovat k pomyslné časové přímce spojující minulost, současnost a budoucnost.

Zvony budou zavěšené na vertikálních nosičích. Ty tvoří nový výrazný prvek v kompozici. Vynáší zvonky do výše nad horizont běžného úhlu zorného pole procházejícího. Tím vizuálně nezasahují do spodního horizontálního plánu. Svou existenci obhájí zvukem. Při pohledu na půdorys tvoří nosiče jakousi parabolu. Toto rozmístění je optimální pro očekávaný zvukový vjem diváka.

3. TEORETICKÝ TEXT

PAMÁTNÍK OBECNĚ DEMOKRATICKÉ IMAGINACE

Památník dedikovaný válečným veteránům je bezesporu mnohvrstevnatým a mnohotvárným kulturním artefaktem. V obecném smyslu je jím vyjádřena vzpomínka a úcta k těm, kteří nasazovali a nasazují život na obranu suverénního prostoru, autonomie státu a za ustavující principy společnosti. Také ale vyjadřuje pietu k obětem na životech účastníků válečných a ozbrojených konfliktů, čímž nabývá svou konkrétní mnemonickou funkci. Váže na sebe prvek kolektivní i individuální paměti, jejíž hodnota je vyzdvižována a připomínána v opakujících se ceremoniích, mezi které patří také Mezinárodní den válečných veteránů. Toto pravidelné vzpomínání vyjádřené repetitivní ceremonií je jedním z klíčových elementů, na které se soustředí zde předkládaný návrh památníku veteránů minulých, současných a budoucích. Mnemonický a temporální element je vyjádřen zvukovým médiem. V dialogu k této mnemonické funkci je zde dále reflektován význam památníku jako připomínky a vznesení otázky (ne vždy explicitně vyjádřené), zda utrpení a narušení coby následky konfliktů nepředstavují příliš vysokou cenu společenství a jedinců za účast na ozbrojených konfliktech a válkách. Namísto formulování konkrétních odpovědí předkládaný návrh otevírá pole interaktivního prožitku. Zkoumá a zprostředkovává komplexitu elementů, které do objektu válečného památníku v minulosti vstupovaly a mohou vstupovat také dnes. Předkládaný návrh vyjadřuje tuto reflexi a tázání se na procesy zapojené do dědictví a budoucnosti ozbrojených konfliktů v sérii prostorových, materiálových a zvukových intervencí do stávajícího inventáře parku.

Projekt svým přístupem pojímá park jako jeden celek a zachovává jeho stávající infrastrukturu a inventář. Ty jsou chápány jako nositelé důležité sociální funkce v rámci vnitřní ekologie parku, a tudíž se stávají nedílnou součástí koncepce projektu. Návrh alternuje a transformuje stávající inventář a vnáší do těla parku novou významovou vrstvu s veteránským tématem a projevy piety. Klíčovou hodnotou se pro návrh stal vztah mezi vojskem jako ochrannou složkou společnosti a rezidenty neboli komunitou města. Jinými slovy vztah mezi těmi, kteří park denně navštěvují, a těmi, kteří mu v Mezinárodní den veteránů mají vtisknout vzpomínkovou a sváteční atmosféru - vojáky a veterány. Proto návrh pracuje s myšlenkou organického začlenění památníku do parku, a tím chce vytvořit místo, jež by inspirovalo k setkávání nad rámec společenských identit účastníků a jejich rozdílného civilního či vojenského stavu. Tato inspirativní role je zprostředkována ideou decentralizované a rozptýlené kompozice památníku. Základní koncepce se zde odvíjí v rámci horizontálního vrstevnatého modelování jeho celku.

Za první vrstvu projektu je možné považovat zásahy do laviček v parku, které na sebe berou roli znejistění a zpochybnění primárního smyslu těchto všedních objektů. Takovéto zmatení prvotního smyslu běžných objektů, na kterých je vystavěna naše každodennost, má za účel stimulovat imaginaci a intenzitu zažívání prostoru parku u jeho návštěvníků. Toto ozvláštňující zažívání místa si klade za cíl přesáhnout běžné automatizované vnímání okolního světa, a chce tak pozitivně stimulovat k reflexi při jeho vnímání. Samotné intervence do stávajícího inventáře se pak konkrétně zabývají mnohoznačným významem dědictví válek a ozbrojených konfliktů. Lavička, tedy kopec nesoucí vlajkový stožár, může být vnímána jako významný gravitační bod projektu, jímž se vztahuje k látce klasického památníku především k jeho mnemonické funkci dotýkající se jak individuální, tak i kolektivní paměti. Tato funkce a s ní spojená forma památníku zde nalézá zastoupení v modelové situaci vyjadřující jejich proměnu a fragmentaci v průběhu času. Návrh zde komentuje dnešní faktickou ztrátu obecné agence a významu objektu památníku ve smyslu živého kulturního artefaktu. Proto je zde betonový kopec – kenotaf rozříznut tak, aby odkryl svůj reálný i symbolický obsah, který však nabízí pouze pohled řezem jeho vlastní materiální realitou. Zdánlivě nahodile z tohoto řezu vyrůstá přirozený obyvatel biomu parku – lavička. Na vrcholu kopce je vlajkový stožár, který díky chybějící dedikaci a identifikaci kopce jako památníku konkrétní události představuje zobecněný symbol objektu památníku. Dalším prvkem návrhu je lavička – zeď, ledová kra, která odkazuje na vytyčování hranic a proměnu geopolitické sféry coby časté motivace a následky ozbrojených konfliktů. Fragment zde je tady v roli konfliktem proměněné a poškozené části urbánní struktury, a to jako možný důsledek násilného obrácení geometrie městského prostoru (inverse geometry)¹. Vytvoření takové obrácené geometrie, jak ji definoval generál Aviv Kochavi, zde může být konkrétním příkladem destruktivního působení ozbrojených konfliktů. Tato obrácená geometrie se stala úspěšnou bitevní strategií izraelské armády v boji o kontrolu nad palestinským městem Nablus (2002). Zde izraelská armáda městem prorazila systém nadzemních tunelů vedoucích skrz civilní zástavbu města. To vše za účelem zefektivnění boje v městském prostoru, čehož bylo dosaženo rychlou změnou urbánních sítí a struktury městské zástavby. Vznikly nové koridory, které tak urbánní a sociální struktury a síť města nenávratně poškodily. Takové narušení a roztržštění v důsledku vojenské intervence je v návrhu symbolicky vyjádřeno také v případě rozříznuté a předsazené lavičky. Vztahuje se k přetrvávajícím následkům ozbrojených konfliktů jak na psychiku jednotlivců, tak na zpřetrhání a pokřivení společenských vazeb. Rozříznutí a předsazení reprezentuje trhlinu a zlom způsobený ozbrojenými konflikty jednak psychické integrity jedinců, jednak ve fungování společenstev. Tento zlom vytváří diskontinuitu, která posléze provází přímé účastníky konfliktů v podobě posttraumatického stresu i civilní obyvatelstvo těmito konflikty zasažené. A v určitém smyslu provází také následujících generace, jež už konflikt samotný přímo nezažily. Z pozice tohoto kontextu také lavička zasažená meteoritem, který ji ale zároveň na jedné straně podpírá, rozvíjí metaforickou situaci tohoto formativního a těžce odstranitelného dopadu a vlivu ozbrojených konfliktů. Formativnost válečných událostí je rovněž přítomná v koncepci lavičky s ohybem, která mění tvar svého těla a vrůstá do země. I když je tvar tohoto utilitárního objektu změněn a pokřiven, přesto tvar lavičky pokračuje dále, jenom ztrácí svou opravdovou funkci místa určeného k odpočinku a posezení.

Za druhou vrstvu projektu je možné považovat element zvuku. Sonická parabola protkává park od jednoho konce ke druhému. Vytváří ji soustava zvonků typu fūrin inspirovaná japonskou tradicí zavěšování těchto zvonků na venkovní části architektury či na konstrukce ve volném prostoru. Samotná etymologie slova fūrin, kdy fū označuje vítr a rin znamená zvon, definuje dva základní prvky spoluvytvářející tuto vrstvu prostorové a zvukové intervence v parku. Setkává se zde mechanismus zvonku spolu s nahodilostí větru, která je tak přepisována do formy zvukového signálu. Návrh plánuje rozmístit soustavy zvonků upevněných na pro tento účel vytvořených stojanech v prostoru parku. Stojany se zvonky tak v parku vytvářejí zvukovou a vizuální parabolu. Každý zvonek má na svém srdci plachtu, pokud ji rozhybe vítr, zvonek se rozezní. Tyto zvonky jsou větrem rozeznívány zcela náhodně. Vně parku je můžeme zaslechnout spíše jednotlivě, ale v jeho vnitřním prostoru pak vytvářejí souzvuk. Svým laděním také komunikují s okolními zvony města, a tak dotvářejí ekologii parku, a to jak v rámci jejích vnitřních vztahů, tak i v rámci vnějších vazeb.

¹ Weizman, Eyal. „Walking through walls.“ *Radical Philosophy* 136. March/April (2006)

Zvuk a jeho zdroj vítr je nedílnou součástí této ekologie, vytváří osu pnoucí se jeho prostorem, ale také osu prostírající se v čase, a tím i ve vlastní temporální realitě parku.

Tato zvuková kompozice tvořená zvonky se rozvíjí v dlouhém časovém intervalu. Samotné ladění zvonků je možné v průběhu času obměnit, a tím rozvinout trvání kompozice. Dlouhodobá temporální osa zvukové kompozice a schopnost zvuku přímo působit na lidskou percepci a vyvolat tak emoční odezvu hraje v koncepci projektu důležitou mnemonickou roli. Tato role je také jednou ze základních tradičních funkcí památníku. Zvuková vrstva koncepce návrhu má za účel rozvíjet téma veteránství a piety. Dotýká se individuální i kolektivní paměti, které hrají klíčovou roli v samotné ceremonii k Mezinárodnímu dni veteránů. Zvuk tak ceremonii organicky dotváří a zdůrazňuje cykličnost jejího opakování, čímž chce především přispět k podpůrné a vzpomínkové funkci daného armádního rituálu. Zvuk zde otevírá prostor ke kontemplaci, soustředění a pietnímu pozastavení při každodenním provozu i ve dnech sloužících jako připomínka válečných událostí, těch, jež přežili, i těch, jež padli.

Třetí vrstva modelování projektu alternuje osvětlovací tělesa parku. Ty jsou jakýmsi odlehčením a obrazným vydechnutím projektu v podobě stínidel lamp beroucích na sebe tvary měnících se oblak. Mohou být chápána jako mizející atmosférický horizont ambivalentního dění v prostoru pomníku – na zemi. Stávají se zde odrazem stavu tekutosti a odkazují směrem k otázce života a společnosti v potenciální budoucnosti ovlivněné akcelerovanou klimatickou krizí. Zároveň tento element vytváří kompozitní vrstvu, která prostorově i symbolicky dovršuje koncepci návrhu.

Souhrnně je možné o projektu památníku v parku Čs. letců říct, že si bere za cíl podpořit a vyzdvihnout pozitivní hodnoty vyplývající z elementů svobody a imaginace. Imaginace je zde v roli principu, skrz něhož je kultivováno a prohlubováno uvědomění si potřeby otevírat a zaobírat se novými otázkami a tématy, hledat souvislosti napříč společenskými hranicemi a napříč nastavením stávajících politických a intelektuálních mechanismů. Dalším cílem je také podpořit uvědomění si látky našich emočních reakcí na problémy současnosti, minulosti i námi nahlížené budoucnosti. Jako jedno z polí potřeby vznášet nové otázky a objevovat nové souvislosti může být chápáno také vojsko v jeho ochranné a podpůrné funkci i v jeho ambivalentní roli, kterou hraje a hrálo v kontextu současných a minulých ozbrojených konfliktů.

4. POPIS MATERIÁLOVÉHO A KONSTRUKČNÍHO ŘEŠENÍ

LAVIČKA – METEORIT

Objekt je tvořen spojením betonové koule a části kovové lavičky. Koule bude vyrobena technikou dusání do formy. Bude užito pevnostního armovaného betonu. Část lavičky bude vyrobena ve specializované firmě vyrábějící tento typ městského inventáře. V místě osazení koule bude vybetonován základ se zapuštěnými kotvícími prvky. Lavička bude s koulí spojena pomocí zapuštěných závitových tyčí a matek.

LAVIČKA – KOPEC

Objekt je tvořen spojením amorfního tvaru připomínající kopec/skálu a částí kovové lavičky. Kopec je pomyslně rozříznut. Řez bude zaleštěný. Ostatní povrch bude hrubý s výraznou strukturou. Kopec bude vyroben technikou dusání do formy. Užito bude pevnostního armovaného betonu. Na vrcholu kopce je umístěn stožár/žerd'. Ten bude tvořit nerezová tyč kruhového průřezu zakončena kulovitou záklopkou. Pro ukotvení tyče bude v betonové části připraveno nerezové kotevní lůžko do kterého bude tyč zasunuta a zajištěna. Kotvící systém pro spojení lavičky a kopce bude obdobný jako u předchozího prvku.

LAVIČKA – KRA

Objekt je tvořen spojením lavičky a plošného betonového prvku. Při výrobě betonové části bude užito technologie dusání do formy. Užito bude pevnostní armovaný beton. Tento prvek bude prvek bude instalován na betonový základ a zajištěn nerezovými kotvícími čepy.

LAVIČKA – OHYB

Objekt je vytvořen deformací lavičky. Ta bude jako nový kus vyrobena ve firmě specializující se na výrobu tohoto typu městského inventáře. Při výrobě bude užito zesílených nosných profilů, aby při zatížení nedocházelo k výraznějšímu prohnutí lavičky.

Povrchová úprava bude totožná se stávajícími lavičkami.

LAVIČKA – ROZDVOJENÍ

Objekt je vytvořen deformací lavičky. Ta bude jako nový kus vyrobena ve firmě specializující se na výrobu tohoto typu městského inventáře. Při výrobě bude užito zesílených nosných profilů, aby při zatížení nedocházelo k výraznějšímu prohnutí lavičky.

Povrchová úprava bude totožná se stávajícími lavičkami.

LAMPY

V intervenci do osvětlení parku projekt pracuje s deformací stínidel lamp. Ty budou nově vyráběny a osazovány zpět na původní stojany. Stojany budou renovovány (očištění, ošetření zkorodovaných částí, nový nátěr). Stínidla budou vyrobena z opálového skla hutním zpracováním materiálu. Technologicky bude uplatněn postup foukání do forem. Tento způsob práce dovoluje poměrně přesné zpracování tvaru a autor může celý proces dobře korigovat.

ZVONKY

Vizuálně - zvuková část intervence je tvořena 9 zvonky a jejich nosiči. Nosiče budou vytvořeny z nerezových ohýbaných trubek. Budou zapuštěny do betonových základů.

Každý zvonek je tvořen ze dvou částí. Těla a srdce. Ze srdce je vyveden provázek na který je zavěšena plachta z kompozitního materiálu. Zvonky budou vyráběny ve zvonařské dílně kde bude při realizaci probíhat i vývoj prototypu zvonku, který bude splňovat všechny očekávané a požadované vlastnosti.

5. SPECIFIKACE UDRŽITELNOSTI NÁVRHU

Projekt má ambici stát se trvalou součástí místa. S tím úzce souvisí snaha vyhnout se složitým mechanismům a prostorovým řešením vyžadujícím nadstandartní údržbu. Návrh se soustředí na použití odolných materiálů a trvanlivých technologií.

Po formální i obsahové stránce se jedná o poměrně nekonkretizovanou kompozici. Z toho důvodu může v průběhu času plnohodnotně existovat i bez rozkódování původního významu.

Projek nevyžaduje údržbu nad rámec běžné údržby parku.

6. DOPAD INSTALACE DO STÁVAJÍCÍ ZELENĚ

V prostoru parku částečně redukuje některé porosty. Jedná se o odstranění nízké keřové výsadby po obvodu parku. Odstranění dvou Tisů červených (č.127,136). Odstranění čtyř okrasných ovocných stromů (č. 150, 149, 148, 147). Dále zatravníme dlážděnou plochu původně zamýšleného památníku. Všechny zásahy do zeleně jsou prováděny z důvodu vizuálního pročištění a zpřehlednění prostoru parku. Na základě posudku zpracovaného odbornou firmou neomezují ani nenarušují jeho funkčnost.

Betonová třída bude přemístěna na předem vytipovaná místa, aby mohla dále sloužit svému účelu.

7. CEREMONIÁL

Strategie projektu pracuje ze skutečností, že sváteční ceremoniál bude v parku probíhat jednou za rok. Naproti tomu rezidenti z blízkého okolí mohou park navštěvovat několikrát denně. Pro ně je primárně určen a na ně má působit.

Návrh je svou decentralizovanou formou v opozici vůči klasickému pietnímu ceremoniálu. Snaží se pobízet k úvahám o redefinici vzpomínkového aktu. Během případné realizace by v ideálním případě vznikl multioborový tým který by měl za úkol nově definovat tento akt.

8. ČASOVÝ HARMONOGRAM PRACÍ

02/2021, 03/2021, 04/2021

Dořešení technických a vizuálních detailů

Zpracování technické dokumentace

Výroba modelů M 1:5 pro přesné definování kompozice a detailů

05/2021, 06/2021, 07/2021

Výroba modelů M 1:1 (9 kusů lamp, betonové části laviček)

Výroba prototypů ve finálním materiálu (zvonky, lampa)

Finální výroba všech prvků

08/2021, 09/2021, 10/2021

Úpravy zeleně

Finální výroba všech prvků

Příprava základů a kotvicích prvků

Instalace